

НАВЧАЛЬНО - НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
АГРОТЕХНОЛОГІЙ, СЕЛЕКЦІЇ ТА
ЕКОЛОГІЇ

ПДАУ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут агротехнологій, селекції та екології

Кафедра селекції, насінництва і генетики

**МАТЕРІАЛИ ІV ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ**

**“СУЧАСНІ НАПРЯМИ ТА ДОСЯГНЕННЯ
СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР”**

м. Полтава, 31 березня 2026 р.

УДК 631.527: 631.53

Сучасні напрями та досягнення селекції і насінництва сільськогосподарських культур: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (31 березня 2026 року) / Редкол.: М.М. Маренич (відп. ред.) та ін. Полтава: ПДАУ, 2026. 176 с.

У збірнику тез наведено результати наукових досліджень науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти Полтавського державного аграрного університету, а також здобувачів та науковців науково-дослідних установ НААНУ та закладів вищої освіти МОН України.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Маренич М.М. – директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Юрченко С.О. – завідувач кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Тищенко В.М. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Білявська Л.Г. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Кулик М.І. – професор кафедри селекції, насінництва і генетики, доктор с.-г. наук, професор;

Шокало Н.С. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Баган А.В. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Рибальченко А.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Криворучко Л.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент;

Барат Ю.М. – доцент кафедри селекції, насінництва і генетики, кандидат с.-г. наук, доцент.

Рекомендовано до друку засіданням вченої ради Навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології ПДАУ, протокол № 9 від 27 квітня 2026 року.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ У СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН

Самородов В. М., Чеботарьова Л. В. АКАДЕМІК МИКОЛА ГРИШКО (1901–1964) – ПОСТАТЬ, ОСЯЯНА ТВОРЧИМ ГОРІННЯМ	8
Самородов В. М., Шиян О. О. Є. С. ГУРЖІЙ (1906-1983): З ПЛЕЯДИ МАЙСТРІВ-СЕЛЕКЦІОНЕРІВ	11
Самородов В. М., Шиян О. О. ВИЗНАНИЙ СЕЛЕКЦІОНЕР І ОСВІТЯНИН: ДО 75-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА ТИЩЕНКА	14
Шокало Н. С. ШЛЯХ ТА ДОСЯГНЕННЯ ВИДАТНОГО СЕЛЕКЦІОНЕРА	17
Вергунов В. А. КУЛЬТУРА РИЦИНИ В ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ УРОДЖЕНЦЯ ПОЛТАВЩИНИ, АКАДЕМІКА В. Г. РОТМІСТРОВА (ДО 160-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ)	19
Олешко Я. В. ШТУЧНИЙ ДОБІР ЯК ОСНОВНИЙ МЕТОД СЕЛЕКЦІЇ РОСЛИН: ІСТОРІЯ ТА ЗНАЧЕННЯ	24
Білявська Л. Г., Мудряк М. О. РОЗВИТОК НАСІННИЦТВА СОЇ В УКРАЇНІ	26

СЕКЦІЯ 2. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ СЕЛЕКЦІЇ І НАСІННИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ ЗМІН КЛІМАТУ. ВИКОРИСТАННЯ НОВІТНІХ МЕТОДІВ У ТЕХНОЛОГІЯХ СЕЛЕКЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР

Барилко М. Г., Захаренко В. А. ЕЛЕМЕНТИ МЕТОДИКИ ГІБРИДИЗАЦІЇ ГОРОШКУ ПОСІВНОГО (ЯРОГО)	29
Білинська О. В., Усова З. В., Реліна Л. І., Богуславський Р. Л., Усова Н. О. РІЗНОМАНІТТЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РОДУ <i>Aegilops</i> spp. ЗА СПЕКТРАМИ ЗАПАСНИХ БІЛКІВ ЕНДОСПЕРМУ	31
Чернобай С. В., Рябчун В. К., Мельник В. С., Капустіна Т. Б., Щеченко О. Є. ДЖЕРЕЛА ЦІННИХ ГОСПОДАРСЬКИХ ОЗНАК ТРИТИКАЛЕ У СЕЛЕКЦІЙНИХ РОЗСАДНИКАХ ПЕРШОГО ТА ДРУГОГО РОКУ	35
Чернобай Ю. О., Рябчун В. К., Кузьмишина Н. В., Шиянова Т. П. ЗБЕРІГАННЯ НАСІННЯ ЗРАЗКІВ ПОМІДОРА ЇСТІВНОГО У КОНТРОЛЬОВАНИХ УМОВАХ	38
Чернишенко П.В., Скидан В.О., Глибокий О.М., Шелякін В.О. ВИЗНАЧЕННЯ АДАПТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СЕЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ СОЇ ЗА УРОЖАЙНІСТЮ ТА СТАБІЛЬНІСТЮ ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ НАСІННЯ	40

2. Голда Д. М. Генетика. Історія. Відкриття. Персоналії. Терміни. Київ : Фітосоціоцентр. 2004. 128 с.

3. Гришко-Богменко Б. К., Пилипчук О. Я. Микола Миколайович Гришко. Київ : Наук. думка. 1995. 125 с.

4. Самородов В. М., Байрак О. М. Чувікіна Н. В., Рахметов Д. Б. Клименко С. В., Буюн Л. І., Буйдін Ю. В. Академік Гришко М. М. – видатний український фахівець із дослідження сортів рослин. *Plant varieties Studying and Protection*. 2016. 33 (4). С. 94–99.

Є. С. ГУРЖІЙ (1906-1983): З ПЛЕЯДИ МАЙСТРІВ-СЕЛЕКЦІОНЕРІВ

Самородов В. М., доцент кафедри захист рослин¹

Шиян О. О., завідувач відділу природи²

¹ *Полтавський державний аграрний університет*

² *Полтавський краєзнавчий музей імені Василя Кричевського*

Є. С. Гуржій

Минуло 120 років (01(14) березня) від народження знаної вченої в галузі селекції та насінництва, докторки сільськогосподарських наук (1970), професорки (1972) Євдокії Сидорівни Гуржій (1906-1983) [2]. Отож маємо нагоду проаналізувати її внесок у науковий селекційний простір України, надто галузі коноплярства, якій ця достойниця віддала більше як 50 років життя [1, 2, 3]. Воно було непростим, адже припало на перетин двох століть, та перехрестя трьох воєн. Але не дивлячись на ці соціальні потрясіння, подекуди злиденне, жалюгідне і голодне існування, дівчина із периферійного полтавського села (Перервинці) на Лубенщині здобула Всеукраїнське визнання [2].

Було всього – активна участь в колективізації, безперервна громадська робота, навчання в Золотоніському сільськогосподарському технікумі, праця агрономом на Чернігівщині, а згодом захоплення науковою діяльністю. Воно розпочалося в 1932 році в тодішньому Всесоюзному науково-дослідному інституті луб'яних культур на Сумщині у старовинному місті Глухові [2]. І як подарунок долі – діяльність в галузі коноплярства під керівництвом видатного українського вченого всесвітнього виміру – генетика, селекціонера та ботаніка

Миколи Миколайовича Гришка. І хоч він був усього на п'ять років старшим за молоду науковицю, приязність та пошану до нього вона пронесла через усе життя. Символічно, що згодом Є. С. Гуржій теж стала полтавкою, адже від 1952 р. жила і працювала в рідному місті М. М. Гришка – Полтаві, в сільськогосподарському інституті, який він закінчив у 1925 р. [1].

А у 30-і роки минулого сторіччя нашій землячці довелося за дорученням М. М. Гришка, першій на теренах колишнього СРСР (а може й світу?), розробляти методику селекції конопель стійких до небезпечного паразита заразики гіллястої, або конопляної – вовчка. І вона створила витривалі сорти. Згодом, ці напрацювання лягли в основу її кандидатської дисертації [4].

У подальшому Є. С. Гуржій підключилася до розробки науково-методичних основ селекції конопель, досить складної за своєю генетикою анемофільної перехреснозапильної культури. Це був дуже сміливий, а головне – теж новий експеримент, адже Є. С. Гуржій вирішила створити однодомні коноплі шляхом масової гібридизації дводомних рослин з однодомними (бекросування) з наступним селекційним добором. На той час не існувало сортів однодомних конопель, які б поєднували в собі такі важливі ознаки, як скоростиглість, високий вихід волокна і насіння [1, 2, 3].

Це був не швидкий та легкий шлях, а багаторічна послідовна інтелектуальна та фізична праця. Її Євдокія Сидорівна продовжила вже на кафедрі рослинництва Полтавського сільськогосподарського інституту – нинішнього аграрного університету, віддавши цій справі майже 30 років. Для цього, у виші, за ініціативою Є. С. Гуржій було створено лабораторію селекції конопель.

Разом із своїм головним багаторічним помічником і завідувачем лабораторії В. С. Мережко нею були створені патентно- і конкурентно спроможні культивари однодомних конопель – Однодомна 12 і Полтавська 3. Вони були районовані у низці центральних і південних областей України [1].

Цей успіх професорки, як пріоритетний, був засвідчений авторським свідоцтвом № 5649 Державного комітету в справах відкриттів і винаходів.

Вже у 1960 р. прийшло нове визнання Є. С. Гуржій. Їй разом із колегами тим же комітетом було вручено нове свідоцтво, яке називало вчених першими серед науковців країни, які розробили

Професор Є. С. Гуржій та завідувач лабораторії В. С. Мережко оглядають дослідні посіви конопель. 1972 рік

методику масової гібридизації дводомних конопель з однодомними [1, 4]. За цю працю Є. С. Гуржій першою та єдиною із жінок науковців-аграріїв Полтавщини була удостоєна найвищої тогочасної урядової нагороди. Крім цього, їй першій із усіх науковців Полтавського сільськогосподарського інституту було дозволено не писати дисертацію на здобуття ученого ступеня доктора сільськогосподарських наук, а захищатися за сукупністю виконаних та опублікованих робіт [1, 4].

У 1970 р. (10.02.) у тодішньому Українському НДІ рослинництва, селекції і генетики імені В. Я. Юр'єва в Харкові відбувся успішний захист цієї дисертації за темою «Методи і підсумки виведення дводомних і однодомних сортів конопель». Є. С. Гуржій створила чотири сорти дводомних та три сорти однодомних конопель [1, 4].

Але це далеко не повний перелік досягнень і сфер діяльності видатної селекціонерки та знаного педагога із широкою професійною ерудицією. Крім неї, Є. С. Гуржій, вирізняла невтомна вимогливість до себе у поєднанні із величезною працелюбністю. У повсякденному житті вона була дуже толерантна та напрочуд проста жінка.

Євдокія Сидорівна користувалася великою повагою та авторитетом не лише на агрономічному факультеті інституту, а в усій науковій виробничій спільноті коноплярів України. Тому не дивно, що для нашого вишу Є. С. Гуржій і досі по праву вважається символом відданості своїй справі надто як одна із перших майстрів-селекціонерів.

Список літературних джерел

1. Кочерга А. А., Опара М. М., Самородов В. М., Маренич М. М. Від витоків до сучасності. 100 років факультету агротехнологій та екології Полтавського державного аграрного університету. Полтава: Дивосвіт, 2022. 192 с.
2. Писаренко В. М. Гуржій Євдокія Сидорівна. Енциклопедія Сучасної України. Т. 6: Го-Гю. Київ. 2006. С. 654.
3. Полтавський державний аграрний університет. 105 років звершень / За ред.: О. А. Галича, В. І. Аранчій, А. М. Шості, О. О. Горба, В. М. Самородова. Кам'янець-Подільський: ТОВ «Друкарня Рута», 2025. 392 с.
4. Чернецький О. ...не поле перейти. В ім'я великої мети. Нариси. Харків: Прапор, 1977. С. 130-135.